

ІНВЕСТУВАННЯ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Янковець Тетяна Миколаївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри підприємництва та бізнесу

Київського національного університету технологій та дизайну

Людський капітал в умовах ринкової економіки стає найважливішою та найбільш активною складовою факторів виробництва у відтворювальному процесі як окремого підприємства, так і національної економіки в цілому [5; 6, с. 34]. Інші його складники – засоби виробництва, природні ресурси – стають реальними продуктивними силами лише за умови прикладання до них живої праці.

Основною ідеєю теорії людського капіталу є те, що реальною рушійною силою економічного прогресу є людина. Першими дослідниками даної теорії були класики економічної думки: К. Маркс, Дж. Міль, В. Петті, Д. Рікардо, А. Сміт. Визнання людини як особливого виду капіталу у ХХ ст. пов'язано з іменами Г. Беккера, М. Блауга, Х. Боуєном, Дж. Кендрика, Р. Лукаса, Л. Туроу, Т. Шульца [3; 5; 6; 11; 12; 14]. Серед вітчизняних науковців людський капітал досліджували Н. Азьмук, О.О. Бендасюк, В.В. Близнюк, Д.П. Богиня, С.В. Вовканич, О.А. Грішнова, В. Ковальчук, А.М. Колот, О.М. Левченко, Л.І. Михайлова, О.А. Осійчук, Р.В. Яковенко, М.І. Хромов та інші [1-14].

На початку 60-х років ХХ ст. у вітчизняній економічній науці увійшов до наукового обігу термін «трудова потенціал». У той час термін «людський капітал» був характерний для західної економічної науки. В ринкових умовах сьогодення зв'язок «трудова потенціал – продуктивність праці», характерний для командно-адміністративної системи господарювання, трансформувався у зв'язок «людський капітал – ефективність праці – заробітна плата», що дає можливість вимірювати ефективність капіталовкладень у людину [2, с. 11].

Узагальнюючи погляди науковців досліджуваної категорії, виділимо найбільш суттєві ознаки людського капіталу та визначимо його вплив на підвищення ефективності операційної діяльності підприємства:

1) людський капітал є поняттям ринкових відносин, характерних для сучасного постіндустріального суспільства, заснованого на економіці знань [2; 4; 5; 9];

2) основним носієм людського капіталу є люди, без яких його існування стає неможливим і як актив людський капітал є неліквідним [1-14]. Людський капітал є основною цінністю в економічних відносинах, тому важливо враховувати потреби працівників для формування ефективної системи мотивації та стимулювання праці з метою утримання та підтримання кваліфікованих працівників та підвищення ефективності діяльності підприємства;

3) людський капітал являє собою сукупність знань, вмінь, навичок, досвіду, фізичних можливостей осіб, тобто містить у собі ресурсну складову і може накопичуватися. Відтворення людського капіталу відбувається за умови ефективного його використання [4; 5; 11; 14];

4) функціонування та використання людського капіталу відбувається з урахуванням впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ та спрямоване на економічний розвиток суб'єктів господарювання [2; 3; 5; 6; 11; 14];

5) формування, використання та розвиток людського капіталу, тобто його розширене відтворення, потребує інвестування [1; 2; 3; 5; 6; 8; 10; 11; 14]. Вкладення в людський капітал дають значний за обсягом, тривалий за часом та інтегральний за характером економічний і соціальний ефект [3, с. 68];

6) людський капітал досліджується як окрема категорія, але при цьому нерозривно пов'язаний з інтелектуальним капіталом [4; 6];

7) ефективне використання та розвиток людського капіталу спрямоване на підвищення ефективності праці та, як наслідок, збільшення доходу і прибутку підприємства та зростання його доданої вартості. Для людини результатом використання її людського капіталу стає підвищення власного добробуту [2; 5; 6; 9; 13];

8) розвиток людського капіталу у сучасних умовах забезпечується інноваційною спрямованістю розвитку підприємства в цілому [1; 4; 8; 10; 13; 14]. Саме інновації сьогодні є рушієм соціально-економічного розвитку як окремого підприємства, так і суспільства загалом. Тому важливо на підприємстві створювати умови для формування у працівників вміння сприймати інновації та підвищувати інноваційну активність, що безпосередньо впливає на підвищення ефективності його діяльності.

Виходячи з наведеного вище, а також враховуючи те, що основним видом діяльності промислового підприємства є операційна, під людським капіталом промислового підприємства визначимо сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій та інших продуктивних якостей, який під впливом чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ цілеспрямовано використовується для досягнення цілей операційної діяльності, а саме сприяє зростанню продуктивності праці, своєчасному випуску якісної продукції заданого асортименту, збільшенню обсягів випуску і реалізації інноваційної продукції тощо, що забезпечує зростання доходів підприємства, підвищення ефективності його операційної діяльності та зростання доданої вартості. У цьому визначенні, на відміну від існуючих, конкретизовані результати операційної діяльності промислового підприємства, на досягнення яких має бути спрямоване використання людського капіталу.

Отже, людський капітал є складною соціально-економічною категорією. Під впливом загального ускладнення процесу виробництва та переходу до постіндустріальних моделей формування економіки зростає роль особистісного фактору в управлінні якістю продукції. Через це підвищується роль людського

капіталу, здатного ефективно використовувати свої знання відповідно до існуючого рівня технологій.

Сьогодні стає очевидним, що необхідно по-новому підходити до визначення ролі людського фактору у виробничому процесі, враховуючи зростаюче значення можливостей використання підприємницьких, особистісних, інтелектуальних здібностей людей відповідно до вимог формування інформаційного суспільства. Зростають вимоги до якісних характеристик людського капіталу, якими є: необхідність постійного удосконалення професійних знань працівників, високий рівень трудової дисципліни, культура праці, згуртованість у процесі роботи, визнання праці першою життєвою потребою.

Список використаних джерел:

1. Азьмук Н. Фактори формування і розвитку інноваційних форм людського капіталу [Текст] / Н. Азьмук // Україна: аспекти праці. – №3, 2014. – С. 47-51.
2. Бендасюк О. О. Людський капітал як основний фактор економічного розвитку [Текст] / О. О. Бендасюк // Держава та регіони. – 2011. – №2. – С.10-15.
3. Близнюк В. В. Людський капітал як фактор економічного розвитку (еволюція методологічних підходів та сучасність) [Текст] / В. В. Близнюк // Економіка і прогнозування. – №2, 2005. – С. 64-78.
4. Вовканич С. Й. Людський та інтелектуальний капітали в економіці знань [Текст] / С. Й. Вовканич, Л. К. Семів // Вісник НАН України. – № 3, 2008. – С. 13-23.
5. Грішнова О. А. Людський капітал : формування в системі освіти і професійної підготовки [Текст] / О. А. Грішнова. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2001. – 254 с.
6. Грішнова О. А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку [Текст] / О. А. Грішнова // Соціально-трудова відносини: теорія та практика. – № 1(7), 2014. – С. 34-42.
7. Грішнова О. Людський капітал в умовах кризи: оцінка і пошук можливостей збереження [Текст] / О. Грішнова, С. Дмитрук // Економіка. Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. – №5(170), 2015. – С. 11-16.
8. Ковальчук В. Інвестування в людський капітал як фактор інноваційного розвитку економіки України [Текст] / Віктор Ковальчук, Альона Шахно // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2016. – Вип. 2 (15). – С. 33-40.
9. Кудлай А. В. Управління людським капіталом підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.09.01 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / А. В. Кудлай. – Харків, 2004. – 20,[1] с.

10. Левченко О. М. Людський капітал як чинник інноваційного розвитку національної економіки України [Текст] / О. М. Левченко, Д. Д. Плинокос, О. В.Ткачук // Держава та регіони. – №5(86),2015. – С. 3-9.
11. Михайлова Л. І. Людський капітал: формування та розвиток в сільських регіонах : [монографія] / Л. І. Михайлова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 388 с.
12. Осійчук О. А. Формування теорії людського капіталу [Текст] / О. А. Осійчук // Вісник Хмельницького національного університету. – №3, 2013. – Т.3. – С. 138-142.
13. Хромов М. І. Сутність і особливості людського капіталу в системі соціально-економічних категорій [Текст] / М. І. Хромов // Економіка и право. – №3, 2009. – С. 140-145.
14. Яковенко Р. В. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу [Текст] / Р. В. Яковенко, Р. О. Козенко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010, вип. 17. – С. 438-446.